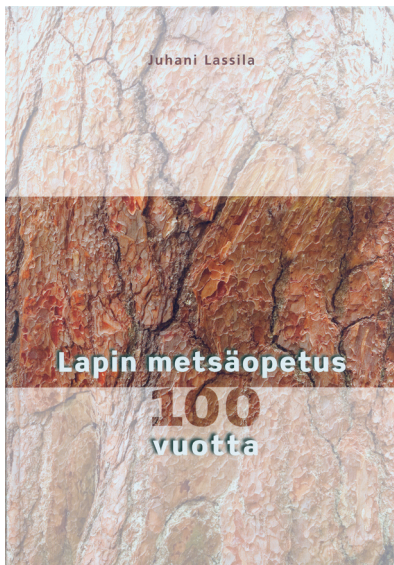

Matti Palo ja Pertti Veijola

Vuosisata Lapin metsäopetusta

Metsäopetuksen tutkimus

Juhani Lassilan vuonna 2006 julkaisema väitöskirja ”Lapin metsäopetus 100 vuotta (1905–2005)” on sisällöltään runsas, ja maantieteellisesti se kuvaa Lapin ohella paikoitellen myös Oulun läänin ja koko maan metsäsektorin ja metsäopetuksen kehitystä. Kirjan tekee erityisen kiinnostavaksi se, ettei metsäntutkimusta ole meillä juurikaan kohdistettu metsäopetuksen historiaan.

Jaakko Lehto väitteli kasvatustieteessä vuonna 1984 metsäalan koulutuksen sisällön arvioimisesta. Metsäopetuksen kehitystä on meillä muuten käsitelty lähinnä historiikeissa ja aihetta on sivuttu myös laajojen metsäpoliittisten selvitysten pieninä osina.

Lassilan työ on siten ensimmäinen perusteellinen metsätieteellinen tutkimus tästä aihepiiristä.

Kirjassa on metsäekonomin ja kasvatustieteiden lisäksi vahvasti mukana sosiaalishistorian tutkimus. Lisäksi siitä voidaan löytää kytkentöjä yleiseen hallintotieteeseen. Yleispuitteena olevan metsäekonomin lisäksi työssä käsitellään metsänhoitotieteen ja metsäteknologian kysymyksiä. Pääaiheen lisäksi työssä analysoidaan mielenkiintoisella tavalla Pohjois-Suomen maaseudun aluepoliittista kehitystä.

Metsäopetus ja Lapin metsätalous

Lassilan kirjan tutkimustehtäväksi on määritelty Lapin metsäopetuksen historian kirjoittaminen, joka esitetään osana Lapin metsätalouden kehittämistä. Työssä haetaan vastauksia myös siihen, miten Pohjois-Suomen ja ennen kaikkea Lapin metsien hyödyntäminen on tapahtunut verrattuna Etelä-Suomeen.

Yksilöityjä tutkimuksen teemoja ovat Lapin väestökehitys, Pohjois-Suomen metsäopetuksen vertailu muuhun Suomeen, metsäopetuksen vertailu muiden alojen koulutukseen, metsäopetuksen eri alojen kehityserojen syyt, metsäopetuksen kyky reagoida metsien merkityksen muutokseen, Lapin metsäoppilaitosten kyky vastata opetushallinnon asettamiin tavoitteisiin, Lapin väestön suhtautuminen metsäopetukseen, Lapin väestön yleinen valistuneisuuden taso ja opetussisältöjen muutos suhteessa elinkeinoelämän muutoksiin.

Lapin metsien hyödyntämisen historia ja Lapin väestökehitys käsitellään kirjassa enemmänkin

taustatekijöinä kuin selvitettävänä tehtävinä. Muut eriteltyt teemat ovat relevantteja, vaikkakin niistä monien käsittely jää kovin suppeaksi; esimerkiksi Lapin väestön suhtautuminen metsäopetukseen ja Lapin väestön yleinen valistuneisuuden taso. Tutkimustehtävän yleistä teoreettista viitekehitystä ei juurikaan käsitellä. Myöskään metsäopetuksen merkitystä metsäpolitiikan tavoitteiden toteutuksen keinona ei pohdita.

Historiallinen analyysi ja osallistuva havainnointi

Kokonaisuutena Lassilan kirjalle on ominaista metsäopetuksen analysointi laajan, koko maan ja erityisesti Pohjois-Suomen yhteiskunnallisen sekä metsäsektorin kehityksen, viitekehityksen sisällä. Tämä lähestymistapa on hyödyllinen ja sen ansiosta metsäopetuksen kehitysilmiot voidaan ymmärtää paremmin.

Päämenetelmänä on käytetty alkuperäislähteisiin perustuvaa historiallista analyysiä ja lähdekritiikkiä. Tutkimusote on pääosin deskriptiivinen, ja tutkimuksen lähdeaineisto on monipuolinen. Vapaamuotoisia haastatteluja on käytetty runsaasti. Haastatteluissa kirjoittaja on hyödyntänyt laajaa kontaktiverkostoaan ja hän on tavoittanut lähes kaikki Lapin metsäopetuksen viime vuosikymmenien elossa olevat avainhenkilöt. Myös arkistojen käyttö on ollut laajaa. Kirjallisuuden lisäksi täydennystietoina on käytetty kirjeitä, sanoma- ja aikakauslehtiä ja painamattomia julkaisuja.

Osallistuva havainnointi ilmoitetaan havaintomenetelmäksi viittaamalla kirjoittajan pitkäaikaiseen toimintaan Lapin lääninhallituksen koulutoimen johdossa. Tämä virkatyön ja kasvuympäristön antama perusta on hyvin tärkeä osa menetelmää ja ilman sitä esimerkiksi keskiasteen uudistuksen monimutkaisten ilmiöiden käsittely olisi ollut vaikeaa. Toinen hieman ongelmallisempi osa osallistuvaa havainnointia ovat kirjoittajan vapaamuotoiset henkilökohtaiset havainnot ja arviot Pohjois-Suomen maaseudun ilmiöistä. Hän on kirjannut näitä havainnoita lapsuudestaan lähtien ja kytkee niitä tavallaan aikalaidistodistajan yksittäishavaintoina kulloinkin käsiteltävään teemaan. Tieteellisessä tekstissä tämä on vaikea ja osin kyseenalainenkin menetelmä. Tä-

män lähestymistavan käyttö perustellaan kuitenkin hyvin tutkimusmenetelmien kuvauksessa.

Kokonaisuutena tutkijan omat havainnot elävöittävät raskasta tekstiä ja kertovat siitä kuinka kirjoittaja koko ajan pohtii omien havaintojensa ja yleisen kehityksen suhdetta. Yksityiskohtaisessa tekstissä, esimerkiksi metsänvartijakoulun opetussuunnitelmien kuvauksessa, ovat lyhyet kommentit kertovat siitä kuinka intensiivisesti Lapin maaseudun historian hyvin tunteva kirjoittaja eläytyy aiheeseen ja pyrkii arvioimaan aihetta tapahtuma-ajan viitekehityksessä; metsäopetuksen alkuaikoina nykyajan näkökulmasta pieni parannus saattoi olla sen ajan oloissa suuri asia. Tätä voitaneen pitää hermeneuttisena ymmärtävänä ja tulkitsevana työtapana.

Metsäoppilaitokset ja yhteiskunta

Tärkeimpänä alkuperäislähteenä ovat oppilaitosten vuosikertomukset ja johtokuntien pöytäkirjat. Niiden ohella merkittäviä ovat alaa koskevat säädökset sekä komiteanmietinnöt ja vastaavat selvitykset. Tekijä on pystynyt prosessissa mukana olleena opetushallinnon asiantuntijana tulkitsemaan esimerkiksi pöytäkirjojen vaikeiden asioiden taustoja ja piilomerkityksiä.

Oppilaitosten vaiheet kerrotaan geneettisellä aikaulottuvuudella ja samalla esitetään katsaus yhteiskunnan tilaan ja metsätalouden kehitysvaiheeseen kyseisenä aikana. Tämä rakenne on selkeä ja yleensä pääaiheen ja toimintaympäristön analyysin laajuus ovat tasapainossa. Joitakin metsäopetuksen yhteiskunnallisia ja metsätaloudellisia taustatekijöitä käsitellään tarpeettoman laajasti vaikka kokonaisuus pysyy hallittuna. Jääkäriilikettä käsittelevä luku on ansiokas, mutta liitteinen liian laaja. Luku on tavallaan metsäopetuksen historiaan liitetty erillisselvitys, jossa tekijä esittää uusia aikaisemmista poikkeavia tilastotietoja jääkärien määristä kotikunnittain.

Rovaniemen metsänvartijakoulun/metsäkoulun/metsäopiston historian käsittelyn tarkkuus ja osuus on hallitseva suhteessa muihin metsäopetuksen aloihin. Työ antaa selkeän kuvan Lapin metsäopetuksen kehityksestä nykytilanteeseen asti. Oppilaitosten työnjakoon ja toimintaan ratkaisevasti vaikuttaneen keskiasteen uudistuksen valmistelun ja toteutuksen yleiset periaatteet olisi voinut selkeyden vuoksi kä-

sitellä omana päälukunaan, jolloin vastaavasti kunkin oppilaitoksen kohdalla olisi voitu keskittyä vain kyseisen oppilaitoksen toimintaan. Nyt keskiasteen uudistus kuvataan pääosin kunkin koulumuodon kohdalla.

Juhani Lassila on selvittänyt syvällisesti Lapin metsäopetuksen historian sekä yleisen koulutuspolitiikan kehityksen. Kirjan heikkoutena on kuitenkin metsäpoliittisen viitekehyksen (esim. Palo 1993) puuttuminen, mikä vaikeuttaa tutkimustehtävien täsmennystä ja päätelmien tekoa.

Lapin metsäopetuksen vuosisata on uskomattoman monisäikeinen ja värikäs kehitystarina. Metsänvartioiden ja metsätekniikoiden koulutuksella on pitkät perinteet. Metsureiden, metsäkoneen käyttäjien ja metsänomistajien koulutus on puolestaan yllättävänkin nuorta. Maataloustraktoreiden metsäkäytön opetukseen tehtiin aikanaan valmis suunnitelma, mutta sitä ei koskaan käynnistetty. Miksi? Sitä ei tutkimus kerro. Köydenvetoa resursseista löytyy tutkimuksesta yllättäen myös metsurikoulutuksen ja muun koulutuksen väliltä.

Kirjallisuus

- Lassila, J. 2001. Lapin koulutushistoria – Kirkollinen alkuopetus, kansa-, perus- ja oppikoulut. Kasvatustieteiden opettajainkasvatuksen yksikkö. Oulun yliopisto.
- 2003. Länsi-Lapin ammatti-instituutin historia: Ammatillinen koulutus hyvinvointivaltioollisena ja paikallisena kehitystekijänä. Länsi-Lapin ammatti-instituutin 50-vuotisjuhlakirja. Lapin yliopisto.
- 2006. Lapin metsäopetus 100 vuotta (1905–2005). Rovaniemen ammattikorkeakoulu. Metsätalouden koulutusohjelma. 480 s.
- Lehto, Jaakko 1984. Metsäalan koulutus alan toimihenkilöiden ja organisaatioiden arvioimana. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 98.
- Palo, Matti 1993. Ympäristötietoisen metsäpolitiikan strategia. Teoksessa: Palo, M. & Hellström, E. (toim.): Metsäpolitiikka valinkauhassa. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 471: 307–467.

■ MMT Matti Palo, vapaa tutkija, affiliated professor/CATIE, visiting professor/University of Peace, Costa Rica; MMT Pertti Veijola, Oy Metsä-Botnia Ab, Venäjän Master-Plan -projektin johtaja
Sähköposti matti.palo(at)welho.com,
pertti.veijola(at)metsabotnia.com